

Leena Meri ps

Kirjallinen kysymys Maahanmuuttoviraston turvapaikkaprosessista

Eduskunnan puhemiehelle

Henkilön oikeusturvaan liittyvästä merkittävästä päätöksenteosta on Suomessa lähtökohtaisesti säädetty aina lailla. Hyvänä esimerkkinä tästä ovat tuomioistuinten kokoonpanot, jotka on säädetty laissa. Esimerkiksi hallinto-oikeuslaki (430/1990) määrittelee tuomareiden määrän sovellettavasta laista riippuen (erit. 12 § ja 12 a §). Yksilön oikeusturvan kannalta merkittäviä päätöksiä tehdään kuitenkin myös muualla kuin tuomioistuimissa. Erityisesti Maahanmuuttoviraston turvapaikkapäätökset ovat yksilön elämän kannalta tällaisia erittäin merkittäviä päätöksiä, sillä niillä luodaan pitkäaikaisia ja merkittäviä oikeuksia ja velvollisuuksia yksilölle.

Yleisesti näin merkittävät yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvät päätöksentekoprosessit perustuvat suoraan lakiin, ja ne tehdään esittelystä eli useamman kuin yhden virkamiehen toimesta. Maahanmuuttoviraston turvapaikkapäätökset tekevät kuitenkin ison poikkeuksen tähän linjaan. Turvapaikkapäätökseen osallistuvien virkamiesten määrää ei määritellä ulkomaalaislaissa, vaan Maahanmuuttoviraston omassa työjärjestyksessä, joka on viraston itsensä laatima. Työjärjestyksen laatiminen perustuu asetukseen Maahanmuuttovirastosta (193/2002), ja eduskunta ei voi puuttua sen sisältöön.

Maahanmuuttoviraston työjärjestyksessä todetaan, että kielteiset turvapaikkapäätökset tehdään esittelystä (17.1 § 2 k.), mutta myönteiset päätökset sen sijaan ilman esittelyä (17.1 § 1 k. ja 30.4 §). Tämä tarkoittaa sitä, että myönteisen päätöksen tekee yksi ratkaisija ja kielteisen päätöksen kaksi virkamiestä. Maahanmuuttovirastoon on palkattu runsaasti uusia käsittelijöitä, joilla kaikilla ei voi olla pitkää kokemusta ja osaamista turvapaikkapäätöksistä. Lisäksi uudenlainen tilanne vaatii yhdenmukaisen linjan luomista.

Maahanmuuttoviraston työjärjestys ei myöskään ole yleisesti helposti saatavilla esimerkiksi Maahanmuuttoviraston internetsivuilla, vaan se pitää erikseen tilata virastosta. Hyvään hallintoon kuuluu, että laillinen päätöksentekomenettely on helposti yleisön saatavilla. Työjärjestyksen päätöksentekoa koskevat säännökset on hyvin monimutkaisesti kirjoitettu, ja niiden aukeaminen lakia tuntemattomalle henkilölle on varmasti erittäin haastavaa. Siksi vähimmäisvaatimus olisi, että laillisesta päätöksenteosta olisi saatavilla selkeät tiedot viraston sivuilla.

Olen tiedustellut Maahanmuuttovirastolta turvapaikkapäätösten menettelyistä ja hyväksymiskäytännöistä avoimella kirjeellä 18.3.2016. Maahanmuuttoviraston ylijohtaja Jaana Vuorio on vas-

Kirjallinen kysymys KK 228/2016 vp

tannut kirjeeseeni 30.3.2016. Kysymys ja vastaus on julkaistu Suomen Uutisten verkkouutisissa ko. päivinä kokonaisuudessaan.

Vastauksessaan 30.3.2016 Maahanmuuttovirasto on tuonut esille, että se haluaa saavuttaa tavoitteensa ripeästi käsittelystä ja että virasto kehittää toimintaansa. Uusi henkilöstö on koulutettu tehtäväänsä, ja esimiehet seuraavat sekä päätösten määrää että niiden yhdenmukaisuutta. Vastauksessa ei kuitenkaan tuotu esille, miten esimiesten valvonta päätösten yhdenmukaisuuden valvomiseksi käytännössä toteutetaan.

Yhden virkamiehen tekemän päätöksen osalta voidaan todeta, että yhtenäinen ja laajaan kokeemukseen perustuva käytäntö ei voi toteutua yleisellä esimiesvalvonnalla. Päätösten yhdenmukaisuutta ei voi ainakaan virkamiesoikeudellisesti sitovalla tavalla ohjata pelkästään esimiehen yleisellä valvonnalla ja yleisillä ohjeilla. Näin ollen kaikki päätökset, sekä myönteiset että kielteiset päätökset, pitäisi ehdottomasti tehdä esittelystä. Tämä ei näin toteutuessaan heikentäisi kenenkään oikeusturvaa, vaan itse asiassa päinvastoin.

Ministeri Orpo totesi 11.11.2015, että Suomi myöntää vain kolmannekselle vuoden 2015 pakolaisaallossa tulleeille turvapaikan, sillä kaksi kolmesta tulee Suomeen elintason perässä. Maahanmuuttoviraston tilastot osoittavat kuitenkin, että vuonna 2015 myönteisiä päätöksiä tehtiin 59 % ja kielteisiä 41 %, kun taas tämän vuoden puolella myönteisiä on tullut jopa 63 % ja kielteisiä vain 37 %. Yksi selitys määrille voi olla se, että myönteiset päätökset tehdään ilman esittelyä ja yhden virkamiehen toimesta, jolloin yhtenäinen käytäntö ja riittävä osaaminen päätöksenteon taustalla ei toteudu pelkällä yleisellä esimiesvalvonnalla. Vaikka on äärimmäisen tärkeää, että päätökset käsitellään ripeästi, on myös vaarana, että myönteisiä päätöksiä tehdään helpommin niiden nopeamman käsittelymenettelyn vuoksi.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko ministeri ryhtyä toimenpiteisiin että Maahanmuuttoviraston turvapaikkapäätöksiin liittyvästä päätöksentekoprosessista säädetään lailla ja että vastaisuudessa myös myönteiset päätökset ratkaistaan esittelystä?

Helsingissä 15.4.2016

Leena Meri ps